

Medische geschiedenis, hoe verder?

Datum & tijd: vrijdag 13 oktober 2017, 10.30 -16.30 uur

Plaats: Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA), Oosterdokskade 143, 1011 DL Amsterdam

Medische geschiedenis in het informatietijdperk

Timo Bolt, universitair hoofddocent medische geschiedenis, Erasmus Medisch Centrum

Volgens de Britse sociologe Sarah Nettleton heeft de geneeskunde gedurende de laatste halve eeuw in toenemende mate het karakter gekregen van *informational medicine*. Zij wijst daarbij onder andere op de explosie van medische kennis, de ordening en verspreiding van die medische kennis in databanken met *systematic reviews*, de accentverschuiving van klinische ervaring naar *evidence* (en *evidence-based medicine*) en de daarmee gepaard gaande erosie van de geneeskunst. De moderne expert is, zo haalt zij een citaat uit het *British Medical Journal* aan, niet langer degene die beschikt over specialistische kennis, maar 'someone who knows to access knowledge efficiently and judiciously and who can form conceptual links between related areas'. Oftewel: kennis is niet meer het te weten, maar het te kunnen vinden. Computer en internet zijn in deze ontwikkeling veel meer geweest dan handige hulpmiddelen. Ze hebben de hele manier van denken in de geneeskunde veranderd. Voortbouwend op het werk van Jewson, Dijksterhuis en De Mul, spreekt Nettleton van het ontstaan van een nieuwe 'medische kosmologie' en van de 'informatisering van het wereldbeeld'.

Ongetwijfeld is hier het nodige op af te dingen, maar bij het vormgeven aan een toekomstperspectief voor de medische geschiedenis kunnen we onmogelijk om het informatietijdperk heen. Tal van vragen dringen zich op ten aanzien van alle relevante taken en activiteiten van de medisch historicus, zoals:

- Welke kansen en bedreigingen zijn er in het licht van de ontwikkeling van *informational medicine* voor het medisch-historische onderwijs?
- Wat betekent dit alles voor de geschiedenis van de medische wetenschap als onderzoeksthema?
- Welke mogelijkheden en gevaren bieden digitale bronnen en technieken voor de medisch-historische onderzoeksmethodologie?
- En op welke manier moeten we nu en in de toekomst (al dan niet digitaal) medisch erfgoed veiligstellen, bewaren, ontsluiten, analyseren en presenteren?

The Professionalisation of Medical History: chances and choices between a rock and a hard place

Heiner Fangerau, hoogleraar medische geschiedenis, Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf

With the dawn of biomedicine at the beginning of the 20th century the history of medicine as a scholarly field experienced a renaissance in Western medical faculties. Medical scientists felt the need to embrace (rather than repel) the arts and humanities as partners in their endeavour to establish clinical medicine on the basis of physics and chemistry. Ever since, the history of medicine has stepwise gone through different phases of specialisation, (de-)institutionalisation and (de-)professionalisation.

Op de hoogte blijven van de symposia, lezingen en openbare bijeenkomsten van de KNAW?

Volg ons op Twitter of Facebook. Of meld u aan voor onze mailings.

Meer informatie: knaw.nl/blijfopdehoogte

This presentation will reconstruct the way in which medical historians negotiated their professional niche between medicine as a reference point and historiography as a methodological basis. The institutional development of the discipline will be briefly sketched, using the German example as a reference point. The main focus will be on how medical historians acted to legitimate their objects, concepts and practices of research and teaching. It will be shown, on the one hand, how medical historians tried to tackle questions and problems posed by the developments of biomedicine in the second half of the 20th century and, on the other hand, how they tried to catch up with methodological trends from the arts and humanities. Strategies of self-legitimation will be reconstructed. Conflict-zones and strategies of dispute resolution within and beyond the discipline will be analysed.

These experiences of the past are invaluable to our understanding of both general mechanisms of discipline formation and features specific to the history of medicine. Additionally, since decoded quandaries can be made productive, the understanding of the (self-)positioning of historians of medicine in the past might be of great help in overcoming the challenges and using the opportunities medical history is facing today.

'Beyond the Great Doctors'. Over de levenscyclus van de sociale geschiedenis van de geneeskunde

Frank Huisman, hoogleraar geschiedenis van de geneeskunde, Universitair Medisch Centrum Utrecht

In de jaren tachtig werd de *Social History of Medicine* geboren. De wieg stond in de Angelsaksische landen, maar ook Nederlandse medisch-historici werden door de nieuwe benadering geïnspireerd. Sindsdien is de subdiscipline 'volwassen', 'nog lang niet volwassen' en zelfs 'dood' verklaard. Wat beoogde de sociale geschiedenis van de geneeskunde? Wat maakt een discipline vitaal of gevestigd? Wat werd bereikt en waar staan we tegenwoordig?

Critical Medical Humanities: Stip op de horizon?

Rina Knoeff, universitair hoofddocent geschiedenis van geneeskunde, Rijksuniversiteit Groningen

Hoe verhoudt medische geschiedenis zich tot het interdisciplinaire veld van *medical humanities*? Als we de toekomst van medische geschiedenis zien binnen de *medical humanities*, heeft medische geschiedenis dan niet evengoed een thuis in de faculteit letteren? Deze vragen staan centraal in mijn lezing, waarbij ik specifiek aandacht besteed aan de *critical medical humanities*. Deze nieuwe trend richt zich niet langer voornamelijk op de zogenaamde 3 E's (*Education, Ethics* en *Empathy*), maar houdt zich vooral bezig met *Entanglement*, een intensieve en non-hiërarchische samenwerking tussen geneeskunde en de *humanities* (waaronder ook, maar niet uitsluitend, medische geschiedenis). In deze lezing vraag ik of *critical medical humanities* zou kunnen werken in een Nederlandse context. Wat is hiervoor nodig en wat zijn mogelijke struikelblokken?

De medicus als historisch object

Peter de Leeuw, emeritus hoogleraar interne geneeskunde, Maastricht Universitair Medisch Centrum

Nieuwe ontwikkelingen in de geneeskunde zijn gebaseerd op de, soms revolutionaire, denkbeelden van beroemde voorgangers. Hun ideeën kunnen echter niet los gezien worden van de maatschappelijke en filosofische opvattingen die heersten in de tijd dat ze hun concepten ontwikkelden. Het is dan ook van groot belang dat het beoefenen van medische geschiedenis zich niet beperkt tot de beschrijving van geneeskunde als een sociaal of cultureel-historisch verschijnsel dat zich ontwikkelt in de tijd maar ook aandacht besteed aan hoe bepaalde paradigma's hebben kunnen ontstaan. Het bestuderen van het leven van medici zelf, dus als historisch object, is daarbij onmisbaar.

Medische geschiedenis. Partituur voor een 'duet à quatre-mains'

Mart van Lieburg, hoogleraar medische geschiedenis, Erasmus Medisch Centrum, Leids Universitair Medisch Centrum en Universitair Medisch Centrum Groningen

De omschrijving van de geneeskunde als 'een interdisciplinaire vakgebied dat zich richt op de invloed die ziektes of afwijkingen hebben op het menselijk functioneren' en van de medische wetenschap als 'het geheel aan kennis op medisch en biologisch terrein dat de geneeskunde mogelijk maakt' brengt niet alleen het weidse arbeidsveld van de medische geschiedenis in beeld, maar ook de complexiteit van het onderzoeksobject van deze historische discipline. Verweven met mijn ervaringen tijdens een halve eeuw op dit domein van universitaire en niet-universitaire beoefenaren wil ik proberen het lijnenspel van onderzoek focus te geven, gebaseerd op een harmonische inbreng van expertises.

De esculaap-factor in het medisch-historische betoog

Anno van der Tol, medisch historicus, gepensioneerd longchirurg

De medische geschiedenis is een historische discipline, die haar vragen en problemen ontleent aan de geneeskunde en de gezondheidszorg. Er is tegenwoordig een tendens om het zwaartepunt steeds meer te verschuiven in de richting van de sociale geschiedenis van de geneeskunde. Dat is een waardevolle en fascinerende vorm van onderzoek, maar het omvat niet de gehele medische geschiedenis. Om een compleet beeld van het verleden te kunnen krijgen zal de medisch-historicus bij het onderzoek ook moeten proberen te begrijpen wat de dokters en patiënten nu en in het verleden bezig heeft gehouden. En daarvoor is medische kennis noodzakelijk. Aan de hand van voorbeelden zal deze onmisbaarheid worden gedemonstreerd.